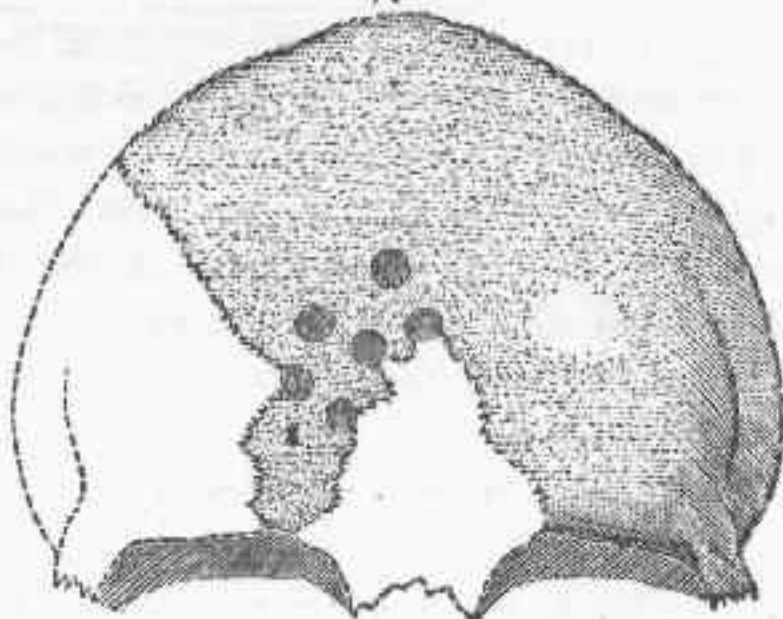

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΧΕΙΡΟΥΡΓΗΜΕΝΟΝ ΟΣΤΟΥΝ.

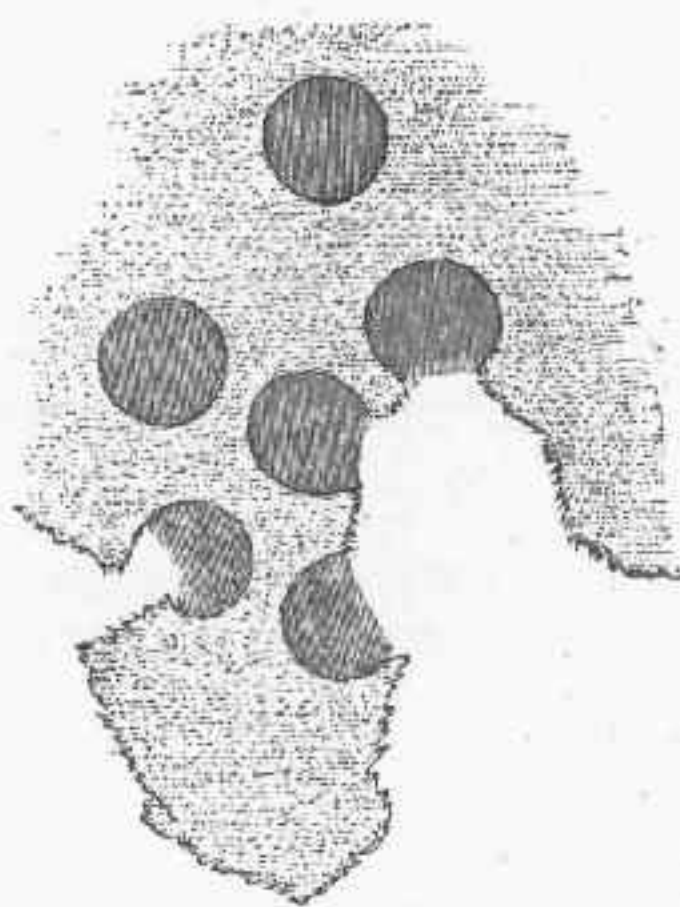
Προσελθοῦσιν ἡμῖν κατ' αὐτάς εἰς τὸ μουσεῖον «τῆς ἡμετέρας ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίκας» ἐδειξε πάνυ φιλοφρόνως ὁ γραμματεὺς αὐτῆς Κύριος Στέφανος Κουμανούδης σὺν ἄλλοις θεῶς ἀξίοις ἀρχαιολογικοῖς πράγμασι καὶ μέρος ἀνθρωπίνου μετωπικοῦ ὀστοῦ, εὗρεθέντος πρὸ τινων μνηῶν ἐν τάφῳ τινὶ κατὰ τὴν Ἀττικὴν (περὶ οὗ ἀκριθέστερον οὐδὲν ἠδυνήθημεν ἵνα ἐξιχνιάσωμεν) καὶ φέροντος, κατὰ τὴν μεσότητά αὐτοῦ περίπου, 2½, ἀκριθῶς κυκλοτερεῖς, ὅπως, ὁμοιομεγέθεις ἀλλήλαις, ἐχοῦσας ἐκάστην διάμετρον 0,01 (τοῦ γαλλ. μέτ.), οὐσας δὲ διατεταγμένας κατὰ τὸν ἐν τοῖς παρὰκειμένοις ἀκριθέσι διαγράμμασι ⁽¹⁾ διασημαινόμενον τρόπον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρίζουσα ἐκάστην τῶν ὀπῶν τούτων περίοδος ἐστὶ λίαν ὀμαλὴ καὶ φαίνεται γενομένη διὰ προσφορωτάτου ἀνατρητικοῦ μηχανήματος, πάνυ οὖσα ἐμφερὴς τῇ τῶν ὀπῶν τῶν διὰ τῆς χειρουργικῆς χοινικίδος ἐμβαλλομένων κατὰ τὴν τοῦ κρανίου ἀνάτρησιν, εἰκαστέον, ὅτι καὶ αὗται ἐγένοντο οὐχὶ εἰκῇ καὶ διὰ τοῦ τυχόντος ὀξέος ὄργανου, ἀλλὰ δι' ἐπιτηδειοτάτου πρὸς τοιαύτην ἀνάτρησιν, λίαν δὲ πιθανῶς διὰ τοῦ πρὸς τὴν τοῦ κρανίου πρίσιν χρησίμου κυκλοτεροῦς χειρουργικοῦ πρίνου, ὅτι, δηλαδή, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀστοῦν περιεσώθη ἐκ κρανίου χειρουργικῶς ἀνατρηθέντος, καὶ δὴ κατὰ τὴν ὑπὸ Κέλσου ⁽²⁾ καὶ Παύλου τοῦ Αἰγινήτου ⁽³⁾ ὑφηγημένην ἐγχειριστικὴν μέθοδον. Τὸ ὅτι δὲ πρὸς τὴν κατὰ τὸν

ἐγχειριστικὸν τοῦτον τρόπον γενομένην ἀνάτρησιν τοῦ κρανίου ἐχρῶντο οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ τῶν ἄρτι ρηθέντων ἱατρικῶν συγγραφέων ἡλοσιδεῖ τρυπάνω οὐδ' ὅπως κωλύει ὑποθέσθαι ὅτι κατὰ προγενεστέραν ἰσως ἢ μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἐγίνετο καὶ ἡ περίτρησις τοῦ πεπονθότος καὶ ἀφαιρετέου ὀστοῦ διὰ μικρᾶς χοινικίδος. Πιθανώτερον μάλιστα φαίνεται ἡμῖν ὅτι πρὸ τοῦ Κέλσου καὶ Παύλου τοῦ Αἰγινή-

Σχ. Α'

Σχ. Β'

⁽¹⁾ Τούτων τὸ μὲν Α', ὃν κατὰ μέγεθος τὸ τρίτον τοῦ κατὰ φύσιν, ἐποδιδῶσιν ἀκριθῶς τὸ τε μέρος τοῦ διασσεωσμένου ὀστοῦ (τὸ ποσειδῶς εἰκασμένον) καὶ τὴν θέσιν τοῦ ὅλου μετωπικοῦ ὀστοῦ, ἐν ᾗ αἱ ὀπαί· τὸ δὲ Β' σχῆμα ἐμφαίνει τὸ τε κατὰ φύσιν μέγεθος τῶν ὀπῶν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλας τοπικὴν αὐτῶν σχέσιν.

⁽²⁾ «Si latius vitium est, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda est. Ea foramen fit in ipso sine vitiosi ossis atque integri; dehinc alterum non ita longe, tertiumque, donec totus is locus, qui excidendus est, his cavis cinctus sit. Alique ibi quoque, quatenus terebra agenda sit, scobis significat. Tum excisorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus, id, quod inter utrumque medium est, excidit.» Cels. Lib. VIII, Cap. III.

⁽³⁾ «Εἰ δὲ ἰσχυρὸν εἴη τὸ ὀστοῦν, πρότερον τοῦτο περιτρυπήσαντες τοῖς ἀδαπτίστοις λεγομένοις (τοιαῦτα δὲ εἰσι τὰ ἔχοντα μικρὸν ἰσχυρότερον τῆς ἀκμῆς ἐξοχάς, κωλυούσας αὐτὰ πρὸς τὴν μήνυγξ βαπτίζεσθαι), τότε τῇ διὰ τῶν ἐκκοπῶν περιαιρέσει χρυσάμνοι, τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν ἀφελώμεθα, μὴ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ μέρος, εἰμὲν δυνατόν, τοῖς δακτύλοις, εἰ δὲ μὴ, ὀδοντάγρῃ, ἢ ἐστέγρῃ, ἢ τριχολαβίδι, ἢ τοιοῦτον τινί. Τὸ δὲ μεταξὺ τῶν τρημάτων χωρίον ἔχεται διάστημα ὅσον τὸ μήκος πυρῆνος μεγίστου μήκους. Το δὲ βάθος ἄχρις οὗ πλησίον γέννηται τῆς ἐνδον ἐπιφανείας τοῦ ὀστέου, φυλαττομένων ἡμῶν ἄψασθαι τὸ τρυπάνον τῆς μήνυγος.» Π α Ὡ λ. Α ἱ γ γ. Π ε ρ ῖ τ. Χ ε ι ρ ὦ ρ γ ο υ μ. Κ ε φ. Π θ', σελ. 376 (ἐκδ. Β ε ῖ σ ο).

του (ἐφ' οὗ ἡ καθόλου διὰ τῶν πρίνων καὶ χοινικίδων χειρουργία οὐκέτι ἦν ἐν ἀγαθῇ ὑπολήψει ⁽⁴⁾) καὶ κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἀκμὴν πάντων τῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, ὅτε, βεβελίως, ἤκμαζε καὶ ἡ χειρουργικὴ ὀργανοποιία, καὶ ὅτε, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν Ἱπποκρατείων συγγραμμάτων, ἦν ἐν καθολικῇ παρὰ τοῖς χειρουργοῖς χρήσει ὁ περιφερὴς πρίων πρὸς τὴν τοῦ κρανίου ἀνάτρησιν,—πιθανώτε-

⁽⁴⁾ «Ἡ διὰ τῶν πρίνων τε καὶ χοινικίδων χειρουργία τοῖς νεωτέροις ὡς μαχθηρὰ διαβεβλήται.» Δυτέθι, σελ. 178.

ρον, λέγομεν, φαίνεται ἡμῖν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν μὲν ἐκείνην ἐχρῶντο οἱ χειρουργοὶ (ὥσπερ τῷ εὐμεγεθεστέρῳ κυκλοτερεῖ πρίονι πρὸς ἀφαίρεσιν ἐλάσσονος μοίρας ὁστοῦ, οὕτω καὶ πρὸς τὴν διὰ περιτρήσεως ἐγχείρησιν ἐπὶ μειζόνων ὁστέων) μικρῷ χοινικοειδεῖ πρίονι, κατὰ δὲ τὴν ἐν Ἑλλάδι παρακμὴν τῶν πάντων, παρακμάσαντος καὶ τοῦ ἐγχειριστικοῦ μέρους τῆς ἱατρικῆς, ἐγίνοντο καὶ αἱ κατὰ περίτρησιν χειρουργίαι, ἐπὶ τὸ τεκτονικώτερον, δι' ἡλοειδῶν τρυπανίων.

Ἐὰν ἡ περὶ τοῦ εἰρημένου ὁστοῦ εἰκασία αὕτη ἐστὶν ἀληθής (ὅπερ ἐνωμότως, βέβαια, οὐδαμῶς δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ, ἐστὶν ὁμῶς τῶν μάλιστα πιθανῶν), τὸ ὁστοῦν ἐκεῖνο, ὃν τοσοῦτον ἀρχαῖον, ὥστε πᾶσα ἡ ὀργανικὴ αὐτοῦ οὐσία ἀπηνεχλώθη, ὑπολειφθέντων μόνων τῶν λίαν εὐθρύπτων τιτανικῶν ἀλάτων, θεωρητέον ἐνιαῖον ἐν τῷ εἶδει αὐτοῦ χειρουργικὸν *curiosum*, σπουδαίως διαφέρον τῇ τῆς χειρουργικῆς ἱστορίᾳ, ἅτε διδάσκον ἡμᾶς, ὅτι ἦν καιρὸς, καθ' ὃν ἡ κατὰ τὴν ἄρτι ῥηθείσαν ἐγχειριστικὴν μέθοδον ἀνάτρησις τοῦ κρανίου ἐγίνετο διὰ μικρῶν χοινικίδων (ὧν τὸ κατὰ διάμετρον μέγεθος ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ τῶν ὀπῶν) καὶ δεικνύον τὴν συνήθη ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν τῶν κατ' αὐτὴν ἐμβαλλομένων τρημάτων. Τὸ ὅτι δὲ ἡ ὑπ' αὐτῶν διαλαμβανομένη μοῖρα τοῦ ὁστοῦ ἐστὶν ἀπαθής, ἐάθη δὲ καὶ κατὰ χώραν, ἐξηγητέον ἢ τῷ ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τραυματικῆς κακώσεως ἐπενεχθεῖσα ἴσως διάσεισις τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ ἄλλη νοσολογικὴ συνέπεια, ἀπὴνεγκε τὸν παθόντα πρὶν ἢ τελειωθῇ ἡ ἐγχείρησις (ἐν δυσὶν ἴσως θακήσεσι, séances, συντελεστέα), ἢ τῷ ὅτι, ἐπελθούσης ὑφέσεως τῶν συμπτωμάτων τὴν ἐπιούσαν, ἐκρίθη περιττὴ ἡ ἀφαίρεσις τῆς ὑπὸ τῶν τρημάτων διελημμένης μοίρας τοῦ ὁστοῦ. Ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ὅτι ἡ σιναρά καὶ ὑπὸ τῶν τρημάτων διελημμένη μοῖρα τοῦ ὁστοῦ ἦν πολλῶ μείζων ἢ ἡ νῦν σωζομένη, ἀφέθη δὲ μόνη αὕτη (ἀφαίρεθίσης τῆς λοιπῆς) εἴτε ἐπειδὴ δι' ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως ἐδείχθη ὅτι ἦν ἀσινής⁽¹⁾, ἢ ἐπειδὴ, διαρκετάσης ἴσως πλέον τοῦ ἀνεκτοῦ τῷ πάσχοντι τῆς πρὸς πρίσιν καὶ διὰ τοῦ ἐκκοπέως περιαίρεσιν τῆς ἀφαίρετέας μοίρας τοῦ ὁστοῦ, ἐδέησεν ἵνα ἀναβληθῇ ἡ ἀφαίρεσις τοῦ λοιποῦ, ἥτις ὁμῶς οὐκ ἐγένετο, ἐπειδὴ ἐν τῷ με-

(¹) Τοῦτο θεωρητέον τοσοῦτον πιθανώτερον, ὅσον δύο τῶν τρόπων τῆς τοῦ κρανίου κατάξεως, ἐφ' οὓς ἐθεωρεῖτο καθ' ἱπποκράτην ἐνδεδαγμένη ἡ πρίσις, ἦσαν ἡ ἀφανὴς θλάσις καὶ ἡ ἀφανὴς ῥωγμὴ, ἀποδιδομένων, ὡς δοκεῖ, τῶν ἐκ τῆς διασεισεως τοῦ ἐγκεφάλου συμπτωμάτων εἰς ἀφανῆ θλάσιν ἢ ῥωγμὴν τοῦ κρανίου· ἐτούτων τῶν τρόπων τῆς κατῆξις ἐς πρίσιν ἀπὴκει ἡ τοφλάσις ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν καὶ ἦν καὶ τυχὴ φανερὴ γενομένη, καὶ ἡ ῥωγμὴ ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν καὶ ἦν φανερὴ ἢ· ἱπποκρ. περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων (σελ. 83, § 13 τῆς ἡμετέρας ἐκδόσεως) [Littré, Τόμ. Γ', σελ. 210, § 9.]

ταξὺ, ἢ ἔσχατον ἢ πάθησις τὴν εἰς θάνατον ἐκβάσιν, ἢ ἐτράπη ἐπὶ τὸ ἀπεγνωσμένον, ἢ ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 16ῃ Φεβρουαρίου, 1871.

Π. ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΗΣ,
ἱατρός.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΑΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ. SPECTRANALYSE.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων δι' ὧν ὁ ἡμέτερος αἰὼν διακρίνεται πάντων τῶν προλαβόντων, πρώτην θέσιν κατέχει σήμερον ἡ φασματικὴ ἀνάλυσις, ἂν καὶ μόλις ἀριθμῇ δέκα ἐτῶν ἡλικίαν. Ἐν ταύτῃ τῇ νεανικῇ πρωΐμότητι δεσπόζει ἤδη τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δεικνύει καθ' ὅλας τὰς ἐρευνητικὰς αὐτῆς μεθόδους ὠριμότητα καὶ πρόοδον τοσούτην, ὥστε ταχέως θὰ χαιρετίσωμεν αὐτὴν ὡς τὴν τελειοτάτην διδασκαλίαν πασῶν τῶν ἡμετέρων γνώσεων. Εἰς τὴν χημείαν, φυσικὴν καὶ ἀστρονομίαν ἠνοιξεν εὐρὺ στάδιον νέων πηγῶν ἐρεύνης· δι' αὐτῆς ἐγεννήθησαν πολλαὶ μέθοδοι τῆς φυσιογραφίας, φέρουσαι εἰς τὸν σκοπὸν πολὺ ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον τῶν παλαιῶν, διὰ δὲ τῆς σαφηνείας καὶ ἀκριβείας τῆς ὁλόκληρον στίφος δεισιδαιμονιῶν καὶ φανταστικῶν ἰνδαλμάτων ἐξηφανίσθη ὁλοσχερῶς· αὕτη ἀνύψωσε τὴν φωτογραφίαν καὶ τηλεγραφικὴν, τὰς νεωτάτας συναδέλφους τῆς, εἰς ὑψηλοτέραν περιωπὴν, ἀφ' ἧς ἠδυνήθησαν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν οὐρανογραφίαν. Ὁρεῖλομεν ν' ἀνυψώσωμεν καὶ θαυμάσωμεν αὐτὴν ὡς τὴν μηχανικὴν τοῦ κόσμου τῶν κόσμων, ἦν πρῶτοι μὲν ὁ Κοπέρνικος, Κέπλερος καὶ Γαλιλαῖος ἐπιστημονικῶς ἐθεμελίωσαν, πρῶτος δὲ ὁ μεγαλοφυὴς Νεύτων θαυμασίως ἐτελειοποίησεν, ὥστε οὐ μόνον εἰς τοὺς ῥηθέντας ἀνδρας ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς μετέπειτα μεγάλους νόας, οἷον τὸν Lagrange, Laplace, Gauss καὶ Bessel, ὡς ἐστὶ καὶ ἐργαστήριον τῆς ἀθανασίας ἐχρησίμευσε· διότι παρέχει ἡμῖν ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὅπερ αὕτη πρὸ αἰώνων ἐπόθησε. Διὰ δὲ τῆς εὐτυχοῦς ἐνώσεως ἀμφοτέρων ἡ ἀστρονομία ἔλαβε μεγίστην λαμπρότητα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὅλου. Καὶ ἐὰν ἡ μὲν μίχ λύει ἅπαντα τὰ ζητήματα περὶ σχήματος, μεγέθους, τοποθεσίας καὶ κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ ἑτέρα χωρεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ νὰ διδῇ ἐντελεῖς ἐξηγήσεις περὶ τῶν ὕλων καὶ τῆς ὕλικῆς φύσεως τῶν κόσμων. Ἐκείνη μὲν εἶναι τελεία, ἀλλ' αὕτη, καίτοι ἱσταμένη εἰς τὸ μέσον τῆς ἀναπτύξεώς της, δεικνύει ῥοπὴν εἰς πρόοδον ἄγνωστον μέχρι τοῦδε. Ἡ ταχεὶα γέννησις καὶ ἀκμὴ τῆς νέας ταύτης